АБАВЯЗАК ААН — ПРАДУХІЛІЦЬ НОВУЮ СУСВЕТНУЮ ВАЙНУ, ЗАБЯСПЕЧЫЦЬ МІРНАЕ СУІСНАВАННЕ

Выступленне кіраўніка дэлегацыі Беларускай ССР К. КІСЯЛЁВА ў агульнай дыскусіі на пленарным пасяджэнні XX сесіі Генеральнай Асамблеі ААН 11 кастрычніка 1965 года

Пан старшыня!

Дазвольце мне ад імя дэлегацыі Беларускай ССР вітаць прадстаўнікоў Гамбіі, Сінгапура і Мальдзіўскіх астравоў з выпадку прыёму гэтых дзяржаў у члены ААН. Састаў нашай арганізацыі зноў расшырыўся ў надзвычай адказны перыяд яе гісторыі, і гэта сведчыць аб тым, што народы працягваюць верыць у магчымасці і будучыню Аб'яднаных Нацый.

Гамбія, Сінгапур і Мальдзіўскія астравы папоўнілі колькасць малых дзяржаў, прадстаўленых у ААН. Нашай дэлегацыі ўяўляецца, што перад малымі дзяржавамі ў ААН стаяць вельмі важныя задачы. Іх пазіцыя, як раўнапраўных членаў ААН, істотна адбіваецца на выбары шляхоў, якія вядуць да ўмацавання ўсеагульнага міру, да забеспячэння нацыянальнай свабоды і незалежнасці, да вырашэння праблем у галіне эканамічнага і сацыяльнага развіцця, якія стаяць перад чалавецтвам. Неабходна пастаянна памятаць, што выкананне мэт ААН, прадухіленне сусветнай тэрмаядзернай вайны—гэта задачы, агульныя для ўсіх краін. Малыя краіны, праяўляючы разуменне агульных інтарэсаў, могуць з поспехам садзейнічаць прыняццю ўзгодненых рашэнняў, яны з поспехам могуць дзейнічаць сумесна з вялікімі дзяржавамі ў інтарэсах міру, усеагульнай бяспекі і прагрэсу. Цяпер асабліва неабходная добрая воля ўсіх краін, незалежна ад таго, вялікія яны ці малыя, для барацьбы за мэты, дзеля якіх створана Арганізацыя Аб'яднаных Нацый. Народы не зразумеюць нас, калі мы страцім энергію і аслабім нашы намаганні.

Трэба прызнаць, што аўтарытэт Арганізацыі Аб'яднаных Нацый усё яшчэ не такі высокі, як нам хацелася б гэтага. Адна з прычын—гэта тое, што ААН усё яшчэ не ўдаецца, з-за процідзеяння пэўных сіл, пакласці канец небяспечнай палітыцы ўмяшання ва ўнутраныя справы дзяржаў. Іменна гэта падрывае аўтарытэт ААН, паколькі не забяспечваецца важнейшы прынцып міжнародных адносін. Гэта разумеюць усе тыя, каму дарагія інтарэсы ААН, інтарэсы міру.

Некаторы час назад кіраўнік дэлегацыі Савецкага Саюза міністр замежных спраў СССР А. А. Грамыка ўнёс прапанову аб неадкладным разглядзе пытання «Аб недапушчальнасці ўмяшання ва ўнутраныя справы дзяржаў, аб абароне іх незалежнасці і суверэнітэту». Гэта новы доказ міралюбівай палітыкі СССР. Унесеная прапанова адпавядае карэнным інтарэсам усяго чалавецтва, што пацвярджае праходзячая дыскусія і, у прыватнасці, выступленні паважаных прадстаўнікоў Малі і ААР. Сапраўды, варта ўважліва азнаёміцца з савец-

ральнай Асамблеі, дэлегацыя ЗША спрабуе абяліць палітыку Злучаных Штатаў у Паўднёва-Усходняй Азіі, і у прыватнасці, у В'етнаме. Яна ўнушае думку аб тым, што Вашынгтон быццам бы «адказвае на выклік у інтарэсах малых нацый». Але гэтыя словы супярэчаць рэчаіснасці. Што трэба малым краінам, дык гэта гарантыі ад умяшанняў у іх справы, у чыіх бы карыслівых інтарэсах яны ні рабіліся. Мы чулі з гэтай трыбуны аб тым, што ЗША нібыта гатовы ў мэтах спынення канфлікту ў В'етнаме «ўступіць у перагаворы без усялякіх умоў». Але і гэтыя словы гучаць фальшыва, паколькі і яны супярэчаць фактам рэчаіснасці, дзеянням Злучаных Штатаў.

Дэлегацыя Беларускай ССР рашуча настойвае на тым, каб быў пакладзены канец крывапралітнай, агрэсіўнай вайне ў В'етнаме. Пакончыць з узброеным умяшаннем, прызнаць права в'етнамскага народа на ўласны выбар шляхоў развіцця — вось што патрабуецца ад ЗША. Беларуская ССР поўнасцю падтрымлівае прапановы па ўрэгуляванню становішча, з якімі выступілі ўрад Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам і Нацыянальны фронт вызвалення В'етнама, што прадстаўляе паўднёвав'етнамскі народ, які адхіляе прагніўшую марыянетачную зграю ў Сайгоне.

Мне давялося прымаць удзел у Сан-Францыскай канферэнцыі і на ўсіх сесіях Генеральнай Асамблеі, быць сведкам усіх поспехаў і няўдач у дзейнасці ААН. Сёння, аглядаючыся на прайшоўшае 20-годдзе, я мімаволі параўноўваю нашу арганізацыю з караблём, які баразніць хвалі гісторыі і які стаў звыклай і важнай часткай у агульнай карціне свету. Гэты карабель перанёс многа бур. Рабіліся спробы змяніць шлях карабля, патапіць яго або пасадзіць на мель. Вы ведаеце, якая вялікая часам была небяспека. У нашай памяці яшчэ свежыя мужныя намаганні тых, хто не дапусціў здзяйснення непапраўнага. І калі цяпер мы працягваем наша плаванне, па-ранейшаму з надзеямі і энергіяй, то гэта толькі таму, што большасць дзяржаў засталася вернай тым абавязацельствам, якія яны добраахвотна прынялі на сябе напярэдадні адплыцця. Я маю на ўвазе Статут ААН.

Прадстаўнікі Перу, Бразіліі, Ірландыі ў той ці іншай форме заяўлялі аб тым, што Статут ААН устарэў і патрабуе змен. Але такі пункт гледжання абвяргаецца жыццём. За 20 гадоў свайго існавання Статут

па-ранейшаму натыкаюцца на супраціўленне дзяржаў, правячыя колы якіх злачынна лічаць выгадным прадаўжэнне і нават расшырэнне гонкі ўзбраенняў, звязваючы гэту гонку з атрыманнем каласальных прыбыткаў і разлікамі на тое, што ім удасца калі-небудзь дабіцца ваеннай перавагі і паставіць пад свой кантроль увесь свет. Іменна па віне гэтых сіл Жэнеўскі камітэт па раззбраенню на працягу больш чым трох гадоў не змог распрацаваць узгодненую праграму раззбраення або хоць бы частковых мерапрыемстваў, накіраваных на скарачэнне гонкі ўзбраенняў, аздараўленне агульнай міжнароднай абстаноўкі, умацаванне ўсеагульнай бяспекі, стварэнне лепшых умоў для ажыццяўлення жаданай мэты — усеагульнага і поўнага раззбраення пад строгім міжнародным кантролем.

У адпаведны час дэлегацыя Беларускай ССР пастараецца даць у разгорнутай форме сваю ацэнку вынікам работы Камісіі ААН па раззбраенню і Камітэта 18-ці дзяржаў. Цяпер я хацеў бы абмежавацца ўказаннем на два практычныя вывады, якія мы зрабілі з аналізу намаганняў, што прадпрымаюцца па лініі ААН у галіне раззбраення ў гэтым годзе. Па-першае, гэта тое, што пераважная большасць краін свету безумоўна імкнецца дасягнуць, і як мага хутчэй, усеагульнага і поўнага раззбраення. Гэтыя краіны гатовы супрацоўнічаць у мэтах дасягнення практычных зрухаў, маючы на ўвазе, што любы канкрэтны вынік больш каштоўны, чым тысячы напышлівых агульных слоў аб карысці раззбраення. Па-другое, гэта тое, што цяперашнія міжнародныя адносіны, характарызуемыя актамі агрэсіі з боку імперыялістычных сіл, падаўлення нацыянальна-вызваленчага руху народаў, умяшання ва ўнутраныя справы іншых дзяржаў, адмоўна адбіваюцца на пошуках практычных шляхоў кардынальнага вырашэння пытання аб раззбраенні.

Што датычыць Беларускай ССР, то яна, як і раней, поўная рашучасці актыўна супрацоўнічаць з усімі ва ўрэгуляванні міжнародных праблем. Іменна таму наш урад гатовы ўнесці свой пазітыўны ўклад у работу Сусветнай канферэнцыі па раззбраенню з удзелам усіх краін свету і лічыць мэтазгодным яе правядзенне летам 1966 года. Дэлегацыя Беларускай ССР лічыць, што Генеральная Асамблея павінна без прамаруджванняў прыняць адпаведнае рашэнне па гэтаму пытанню. І чым раней гэта будзе зроблена, тым лепш, ва ўсіх нас будзе дастаткова часу для падрыхтоўкі да такой канферэнцыі. Было б толькі жаданне.

му разабрацца ў яго сутнасці, як гэта ўжо было зроблена з боку раду дэлегацый.

У праекце дагавору СССР гутарка ідзе, як мы разумеем, аб тым, каб пакласці канец «ядзернаму раку», прадухіліць далейшае распаўсюджанне ядзернай зброі. Прадстаўлены праект паказвае шлях, прытрымліваючыся якога можна захаваць і павялічыць шанцы на прагрэс у перагаворах аб раззбраенні, хутчэй дасягнуць забароны і знішчэння ўсёй ядзернай зброі. У прастаце савецкай прапановы, у тым, што яна не патрабуе якіх-небудзь спецыяльных, дадатковых умоў для свайго ажыццяўлення, мы бачым вялікую вартасць.

Наадварот, вельмі заганныя і небяспечныя ідэі закладзены ў праекце пагаднення аб нераспаўсюджанні ядзернай зброі, прадстаўленым у Жэневе амерыканскай дэлегацыяй. Галоўная яго загана заключаецца ў тым, што ён дапускае працэс распаўсюджвання ядзернай зброі, прычым у найбольш небяспечнай форме — у выглядзе так званых шматбаковых або атлантычных ядзерных сіл НАТО.

У гэтым годзе народы ўсяго свету ўрачыста адзначылі 20-годдзе перамогі над фашызмам. Другая сусветная вайна, развязаная найбольш агрэсіўнымі імперыялістычнымі сіламі, каштавала свету ў 50 мільёнаў забітых; агульная колькасць ахвяр разам з пацярпеўшымі ад ран склала 145 мільёнаў чалавек. Агульнавядомая тая вялікая роля, якую адыгралі ў гэтай вайне народы Савецкага Саюза, і тыя велізарныя ахвяры, якія яны панеслі ў імя свабоды і незалежнасці ва ўсім свеце. Беларуская ССР адзіная з краін, што змагаліся ў антыгітлераўскай кааліцыі, якая да гэтага часу яшчэ не аднавіла даваеннай колькасці свайго насельніцтва. Прычына гэтага — вялікія людскія страты, якія перавысілі 2 мільёны чалавек, а таксама спусташальныя матэрыяльныя страты ад агрэсіі, якія склалі звыш палавіны нацыянальнага багацця рэспублікі.

Беларускі народ не можа забыць ахвяр, прычыненых агрэсіяй гітлераўскай Германіі. Разам з вялікай сям'ёй сацыялістычных дзяржаў і іншымі міралюбівымі краінамі ён поўны рашучасці зрабіць усё магчымае, каб не дапусціць новай сусветнай вайны. Урокі мінулага вучаць, якая згубная палітыка замірэння агрэсараў, як важна своечасова выкрываць іх, зрываць іх злачынныя планы, ствараць адзіны фронт для барацьбы з агрэсіяй. Іменна таму беларускі народ з такой трывогай назірае за небяспечным развіццём становішча ў цэнтры Еўропы, у Федэратыўнай Рэспубліцы

Хутка споўніцца пяць гадоў з дня прыняцця Генеральнай Асамблеяй па ініцыятыве Савецкага Саюза гістарычнай Дэкларацыі аб прадастаўленні незалежнасці каланіяльным краінам і народам. За мінулы час нацыянальна-вызваленчы рух атрымаў новыя вялікія поспехі, асабліва ў Афрыцы. Ад былых велізарных каланіяльных імперый засталіся толькі аскепкі. Калі да пачатку другой сусветнай вайны пад каланіяльным панаваннем знаходзіўся 31 працэнт тэрыторыі нашай планеты з насельніцтвам каля 700 мільёнаў чалавек, то к цяперашняму часу каланіяльныя тэрыторыі займаюць каля 6 працэнтаў зямнога шара і налічваюць да 40 мільёнаў чалавек, або 1 працэнт насельніцтва свету. Аднак ААН не павінна аслабляць сваіх намаганняў па барацьбе з каланіялізмам, пакуль на зямлі не застанецца ні адной калоніі, ні аднаго заняволенага каланізатарамі народа. Цяперашняя сесія павінна прыняць рашэнні, якія на справе дапамаглі б народам, якія вядуць гераічную барацьбу за сваё вызваленне, канчаткова разарваць іржавыя ланцугі прыгнечання і залежнасці. Ад імя дэлегацыі Беларускай ССР я заяўляю, што мы будзем па-ранейшаму рашучыя і бескампрамісныя, пакуль свабода і незалежнасць не стануць трывалым здабыткам народаў Анголы, Мазамбіка, т. з. «партугальскай» Гвінеі, Паўднёвай Радэзіі, Паўднёва-Заходняй Афрыкі, Амана, Адэна і іншых.

Каланіялізм усё яшчэ жывы і з'яўляецца сур'ёзнай небяспекай для народаў. Ён прыбіраецца ў новае адзенне, выкарыстоўвае больш вытанчаныя формы заняволення і залежнасці, звычайна называемыя неакаланіялізмам. Неакаланізатары імкнуцца да таго, каб незалежнасць краін мела фармальны характар, для чаго яны ўтрымліваюць у сваіх руках ключавыя пазіцыі ў эканоміцы гэтых краін, аблытваюць іх нераўнапраўнымі пагадненнямі, ваеннымі базамі і сваёй агентурай ва ўрадавым апараце.

Беларуская дэлегацыя, станоўча ацэньваючы работу Камітэта 24-х, які займаўся распрацоўкай рэкамендацый па прадастаўленню незалежнасці, разам з тым лічыць, што гэты камітэт яшчэ не выканаў да канца сваёй задачы па віне сіл, якія супраціўляюцца дэкаланізацыі. Задача заключаецца ў тым, каб зламаць цяпер супраціўленне гэтых сіл, да канца ажыццявіць наш абавязак перад народамі. Мы поўнасцю падзяляем думку, выказаную з гэтай трыбуны прадстаўніком Ганы панам Кэйсан Сэкі, што ніводная дзяржава, якая вызвалілася, не можа адчуваць сябе

эканамічнага і сацыяльнага прагрэсу. Нас шчыра хвалююць перш за ўсё праблемы краін, якія адсталі ў сваім развіцці па віне каланіяльных дзяржаў. Тэмпы эканамічнага развіцця гэтых дзяржаў далёка недастатковыя, іх удзельная вага ў сусветным гандлі зніжаецца, валютна-фінансавыя магчымасці застаюцца вельмі абмежаванымі. Такое становішча зусім нецярпімае. Абавязак ААН — аказаць больш эфектыўную дапамогу краінам, якія вызваліліся, і ў першую чаргу — прымусіць вінаўнікаў іх адсталасці кампенсаваць прычыненую шкоду, а таксама дапамагчы краінам, якія развіваюцца, у іх барацьбе супраць засілля замежных манаполій, за ахову іх суверэнітэту над натуральнымі багаццямі.

Асаблівую важнасць мае пытанне аб нармалізацыі ў міжнародным гандлі. Наконт гэтага ўжо сказана нямала добрых слоў, цяпер час падмацаваць гэтыя словы дзеяннямі і рашэннямі, якія адкрываюць прастору для такіх дзеянняў. Трэба было б добра наладзіць работу механізму канферэнцыі па гандлю і развіццю. Мы ўпэўнены, што калі будуць ліквідаваны ўсе тыя дыскрымінацыйныя абмежаванні ў гандлі, якія практыкуюцца краінамі — прыхільнікамі замкнутых гандлёвых сістэм і аднабаковых выгад, гэта дапаможа здавальняючаму вырашэнню агульных эканамічных праблем, асабліва праблем маладых незалежных дзяржаў. Нармальны гандаль, паспяховае эканамічнае і навукова-тэхнічнае супрацоўніцтва — гэта добрая аснова для развіцця і ўмацавання мірных адносін паміж усімі краінамі.

Заканчваючы сваё выступленне, я хацеў бы выказаць перакананне, што нашы перспектывы будуць натхняючымі, калі ўсе краіны зразумеюць альтэрнатыўны характар сучаснай сітуацыі, усвядомяць у мэтах прадухілення сусветнай вайны неабходнасць мірнага суіснавання і будуць строга кіравацца ў сваіх узаемаадносінах выпрабаванымі палажэннямі Статута ААН. Існуючыя ідэалагічныя разыходжанні і розніца ва ўзроўнях эканамічнага развіцця пры наяўнасці добрай волі не з'яўляюцца перашкодамі для шырокага супрацоўніцтва і мірных добрасуседскіх адносін. Дэбаты, якія праходзяць у ААН, не мелі б сэнсу, калі б за вострай, прынцыповай крытыкай не стаяла жаданне да ўрэгулявання спрэчных праблем у інтарэсах усіх народаў, у інтарэсах міру, незалежнасці і прагрэсу.

Дэлегацыя Беларускай ССР лічыць, што Генеральная Асамблея можа і павінна працаваць канструктыўна. Да гэтага ёсць цэлы рад узбадзёрваючых прыкмет. Чаго не хапае, дык гэта разумення з боку раду заходніх дзяржаў, што «халодная вайна», якія б формы яна ні прымала, канчаткова зжыла сябе.

З поўным тэкстам дакумента можна азнаёміцца ў бібліятэцы